

ТАРАСОВА С. М.

ТЕХНОЛОГИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Статья посвящена теории научного менеджмента, определения категории “педагогический менеджмент” как сущности и технологии эффективного управления современным учебным заведением в условиях децентрализованной плановой системы государственного управления, воздействия внешнеэкономических отношений на рынок образовательных услуг и экономических взаимоотношений в современном обществе.

Ключевые слова: теория “человеческих взаимоотношений”, “менеджмент”, “педагогический менеджмент”, “менеджер образования”, технология эффективного управления.

TARASOVA S. M.

TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT

The article is devoted to the theory of scientific management, determination of category “pedagogical management” as a technology of effective management of modern university in the condition of decentralized system of state management and an influence of external economical relationships on the market of educational issues and economical relationships in modern society.

Key words: a theory of “human relationships”, “management”, “pedagogical management”, “manager of education”, “a technology of effective management”.

УДК 378.14

АДАМЕНКО О. О.

м. Миколаїв, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРСОНІФІКОВАНОГО ПІДХОДУ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті проаналізовано основні підходи та визначено етапи системи висвітлення педагогічної персоналії, розкрито досвід впровадження технології персоніфікованого підходу для підготовки майбутніх вчителів.

Ключові слова: біографічний підхід, герменевтичний підхід, науково-педагогічні погляди, освітня діяльність, парадигмальний підхід, педагогічна персоналія, персоніфікований підхід, синергетичний підхід, феноменологічний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На початку ХХІ століття історія педагогіки набуває нового статусу: стає інноваційною з огляду на сучасні тенденції розвитку педагогічної теорії, більш вагомою у процесі формування системного мислення майбутніх педагогів. Це стає передумовою пошуку нових форм, методів, технологій викладання даної педагогічної дисципліни. Необхідною умовою кожного історико-педагогічного дослідження є не лише аналіз історичних процесів становлення систем освіти, а й оцінка спадщини відомих постатей, які заклали фундамент національної педагогіки і ставали рушійною силою процесу розвитку суспільства.

Змістовною основою технології персоніфікованого підходу є педагогічна персоналія. Вона репрезентує доробок педагога не тільки як індивідуального творця, але і в першу чергу, як представника педагогічної думки певної історичної епохи. Звернення до педагогічної спадщини вітчизняних педагогів, науковців, освітян дає можливість ґрунтовніше вивчити історичні

закономірності, становлення і розвитку української педагогіки.

Педагогічна персоналія, її теорія та досвід, завжди були мірилом епохи. Саме відомі постаті в освіті характеризували історичну епоху, визначали стан і розвиток теорії і практики навчання і виховання на різних етапах становлення суспільства. В різні історичні періоди просвітницька діяльність і науково-педагогічна спадщина відомих педагогів сприяла становленню та розвитку освіти, науки, культури і України, як держави.

Аналіз основних досліджень і публікацій за проблемою. Актуальність створення технології персоніфікованого підходу зумовлюється зростаючим інтересом громадськості до педагогічних персоналій. Значна частина творчих біографій уперше стає предметом наукових досліджень. Багато науковців сьогодні звертаються до вивчення питань, пов'язаних із зародженням, становленням і розвитком вітчизняної педагогічної думки, спадщиною видатних учених, педагогів, а саме: Н. Гупан [2], Н. Демяненко [3],

Н. Дічек [4], Т. Левченко, О. Любар, В. Майборода, Л. Медвідь, О. Мельничук, В. Мосіяшенко, О. Падалка, Н. Побірченко, С. Сисоєва, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Сухомлинська [5, 6], Т. Усатенко, Д. Федоренко та ін. Вони дають змогу докладно проаналізувати історико-педагогічні проблеми певного періоду і використати досягнення педагогів-науковців у сучасному освітньому процесі.

Формулювання цілей статті. Прогрес педагогічної теорії і практики неможливий без творчого використання педагогічних ідей та освітньої діяльності видатних педагогів минулого. Лише вивчаючи і досліджуючи педагогічну спадщину окремих особистостей, можна об'єктивно оцінити історичну реальність і виявити вплив та значення окремих педагогічних ідей на формування і розвиток педагогічної думки. Освітню діяльність необхідно розглядати лише по відношенню до діяльності конкретної особистості або історичної персоналії, яка зробила вагомий внесок у розвиток освіти і педагогічної думки певного історичного періоду.

Мета застосування технології персоніфікованого підходу полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні і систематизації поглядів педагогічних персоналій в контексті розвитку освіти в Україні.

Сформульована мета зумовила потребу вирішити такі *завдання*:

- використати систему методів для реалізації персоніфікованого підходу в історико-педагогічній науці;
- розкрити етапи життєвого і творчого шляху педагогічних персоналій у контексті розвитку освіти в Україні;
- визначити головні напрями освітньої діяльності вчених-педагогів, розробити її періодизацію;
- обґрунтувати науково-педагогічні погляди;
- визначити перспективи використання науково-педагогічного досвіду персоналії в сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічна персоналія не лише характеризує педагогічні погляди, наукові інтереси і освітню діяльність особистості, а й дослідницький процес зародження, становлення і розвитку творчого шляху. Отже, існують певні підходи та вимоги до висвітлення історико-педагогічної персоналії. Досліджуючи це питання, спиратимемося на праці відомих науковців, які проводили історико-педагогічний аналіз персоналій: М. Богуславського [1], Н. Гупана [2], Н. Дем'яненко [3], Н. Дічек [4], О. Сухомлинської [5, 6] та ін.

Проаналізуємо основні підходи, що висвітлюють педагогічну персоналію:

- Біографічний підхід – це такий спосіб опрацювання, аналізу джерел, за якого біографія педагога виступає, з одного боку, визначальним фактором його творчості, а з іншого, віддзеркалює епоху в якій жив і працював учений. Біографічний підхід допомагає знайти причини появи й розвитку педагогічних ідей у різних фактах біографії, побачити за нагромадженням емпіричних фактів певні закономірності [6, с. 14].
- Феноменологічний підхід розкриває значення суб'єктивного досвіду як основного вимірника сутності людської особистості. Відмова від ідеалізації, догматизму, упереженості під час аналізу та опису наукових та педагогічних поглядів персоналії [6, с. 14].
- Герменевтичний підхід полягає у “мистецтві розуміння”, коментування, пояснення текстів у контексті розвитку культури й освіти певної історичної епохи. За такого підходу явища й факти творчої життєдіяльності педагогів пізнаються через історико-культурні засади [6, с. 14].
- Синергетичний підхід дає змогу пояснити наукові ідеї, поняття не лише педагогічними фактами, а й різноманітними нелінійними зв'язками між теоріями. Цей підхід сприяє виявленню нерозкритих чи недостатньо розкритих процесів, що були прихованим пластом історико-педагогічних досліджень [1, с. 37].
- Парадигмальний підхід дає змогу розглянути логіку розвитку ідей певного педагога з позиції самої науки, основні підходи до висвітлення педагогічних персоналій, її внутрішньої динаміки, з точки зору виникнення і трансформації різних ідей, положень, вироблених науковцем окремої спільноти, що діяла в певний історичний період [1, с. 37].

У дослідженні педагогічної персоналії доцільно поєднувати згадані підходи, що дає можливість більш повно оцінити вплив педагогічних ідей ученого на розвиток сучасної педагогічної науки. У реалізації технології персоніфікованого підходу простежується єдина система у висвітленні педагогічної персоналії. Вона складається з наступних основних етапів: аналіз історичного періоду; визначення ролі і стану розвитку освіти; висвітлення основних етапів життєвого і творчого шляху персоналії; характеристики педагогічних поглядів і напрямів освітньої діяльності; визначення ролі, місця і значення внеску спадщини відомого педагога у розвиток педагогічної науки.

Першим етапом є аналіз історичного періоду, в якому жив і працював педагог, економічного і політичного життя країни. Необхідно проаналізувати вплив політичних, ідеологічних і філософських течій на формування світогляду педагога.

На другому етапі необхідно визначити роль і стан розвитку освіти у тій чи іншій країні: характеристика охоплення освітою населення, розкриття системи освітніх закладів.

Третій етап – висвітлення основних етапів життєвого і творчого шляху педагогічної персоналії. Необхідно визначити основні хронологічні межі життєвого і творчого шляху педагога, основні етапи освітньої діяльності. Доцільно вказати чинники, які вплинули на формування і становлення персоналії, як освітнього діяча і педагога.

На четвертому етапі подається характеристика педагогічних поглядів і напрямів освітньої діяльності: провідні дидактичні принципи, мета, завдання і засоби виховання, підготовка вчителя й основні вимоги до нього.

П'ятим, завершальним, етапом технології персоніфікованого підходу, є визначення ролі, місця і значення внеску спадщини відомого педагога у розвиток педагогічної науки.

Технологія персоніфікованого підходу реалізує наступні **функції**:

- а) *функцію удосконалення навчального процесу*: власні наукові дослідження студентів поглиблюють їх знання з історико-педагогічних наук;
- б) *функцію виховання*: наукові дослідження розкривають студентам широке коло різноманітних педагогічних проблем, що сприяють розширенню світогляду, виховують риси дослідника, сприяють свідомому вибору педагогічної професії;
- в) *функцію розвитку* у майбутнього фахівця мислення, умінь спостерігати, аналізувати, навичок самостійної, творчої, дослідної роботи. Реалізація технології персоніфікованого підходу розвиває інтерес студентів до вивчення історико-педагогічної науки, до навчання, внаслідок чого підвищується якість підготовки фахівців.

При впровадженні технології персоніфікованого підходу застосовуються такі **форми роботи**, як *виступи студентів* із науковими повідомленнями на лекціях, семінарських заняттях, присвячених вивченню освітньої діяльності та науково-педагогічних поглядів персоналії певної історичної епохи. *Участь студентів з доповідями* на науково-практичних та науково-методичних конференціях. *Участь у конкурсах* на кращу студентську наукову роботу. Підготовка *наукових статей та публікацій* результатів дослідження педагогічної персоналії. Написання *курсівих та дипломних* робіт.

Технологія персоніфікованого підходу впроваджувалася для студентів механіко-математичного та природничого факультетів МНУ іме-

ні В. О. Сухомлинського при вивченні дисциплін: "Історія педагогіки", "Педагогіка" та при підготовці курсових робіт.

Студентам за даною технологією пропонувалося підготувати індивідуальну науково-дослідну роботу по вивченню освітньої діяльності і педагогічного досвіду певної персоналії за таким алгоритмом:

1. Актуальність досвіду персоналії.
2. Висвітлення історико-педагогічного аспекту проблеми в науковій літературі.
3. Характеристика історичного періоду, в якому жив і працював педагог.
4. Життєвий і творчий шлях видатного педагога.
5. Система науково-педагогічних поглядів.
6. Аналіз основних творів.
7. Висновки

Для реалізації даного завдання студентів було ознайомлено з комплексом методів для реалізації технології персоніфікованого підходу.

- Аналіз, синтез, індукція і дедукція, зіставлення, систематизація й узагальнення для виявлення об'єктивних даних творчого доробку персоналії, системи педагогічних поглядів із урахуванням історії розвитку педагогічної думки певної епохи;
- Пошуково-бібліографічний, зіставно-порівняльний аналіз наукової літератури та архівних матеріалів із теми дослідження;
- Біографічний, хронологічний – для вивчення життєдіяльності педагога та його наукового доробку, визначення місця біографії персоналії в соціокультурному середовищі й висвітлення її взаємозв'язку з історією суспільства певного періоду;
- Періодизація – для розгляду педагогічних поглядів персоналії в динаміці та часовій послідовності, згідно із виділеними періодами життєвого і творчого шляху;
- Контент-аналіз – для вивчення нормативно-правової бази, документальної інформації, державних документів, законів, постанов, наказів;
- Інтерпретація й структурно-прогностичний метод – для формулювання висновків та пропозицій;
- Соціологічні (відбір, класифікація та періодизація історичних фактів, письмове й усне опитування, прогнозування), що дали можливість здійснити актуалізацію досвіду персоналії, визначити можливості і перспективи використання історико-педагогічної спадщини в сучасній педагогічній науці.

Для студентів було запропоновано тематику індивідуальних науково-дослідних робіт за такими напрямками.

І напрям. Педагогічна персоналія України XIX–XX ст. Вибір персоналії не обмежувався для того, щоб кожен студент міг обрати ту персоналію, педагогічні ідеї якої на їх погляд зробили